

Ψ

- ψάθα**, η· πλέγμα από *σάλμα* που στρωνόταν στο πάτωμα, πληθ. *ψάθις*, [αρχ. ψιάθος > μτγν. ψιάθιον > μσν. ψαθίν].
- ψαθάδις**, οι· λέγονταν ειρων. οι *Σαρπουβνοί* από τους Νιγριτινούς, [*ψάθα*].
- ψαλδουτός, -τιά**{-τιά}, **-τό**· ψαλιδωτός, *ψαλδουτό φλουρί* = φλουρί με *μυτούδις* γύρω-γύρω, [*ψαλίδ(ι)* > μτγν. ψαλιδωτός].
- ψαλίδα**, η· *παμπόρ(ι)* που γινόταν χωρίς καλάμια, [*ψαλίδ(ι)*].
- ψαλίδ(ι)**, το· ψαλίδι, ξύλο της στέγης, τμήμα του κάρου, παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός* 3· τα *ψαλίδια* στο κάρο ήταν δυο κομμάτια ξύλου, που προσαρμόζονταν, σε σχήμα γωνίας, πάνω στην ουρά του κάρου και κρατούσαν σταθερά και σε κατακόρυφη θέση όλο το σύστημα των πίσω τροχών του κάρου, ενώ όταν ήθελαν να μακρύνουν το κάρο άλλαζε η θέση προσαρμογής τους πάνω στη *νουρά* του κάρου, [αρχ. ψαλίσ > μτγν. ψαλίδιον].
- ψαλίκουρας**, ο· το ζώφιο κολοκυθοκόφτης, αλλ. *κρουμδουφάγους*, Πρασκοκουρίς η κοινή, [αρχ. ψαλίσ + αρχ. κουρίς].
- ψάλλου**· ρ., *έψαλνα, έψαλα*, ψάλλω, *ψαλς κόμα στον Αϊ-Δημήτρη*; ουσ. το *ψάλσ(ι)-μου*, [αρχ. ψάλλω].
- ψάλτας**, ο· ψάλτης, ιεροψάλτης, [αρχ. ψάλλω].
- ψαράκ(ι)**, το· απλή αιώρηση στο παιχν. *σκοινάκ(ι)*, που γινόταν για χάρη των μικρών παιδιών, [αρχ. ὄψον(=προσφάγι) > υποκ. οψάριον > μσν. ψάρι(ν)].
- ψαρούδ(ι)**, το· ψαράκι, ως παιχν. ήταν παραλλαγή του *αργαλειός* 3, [δες *ψαράκ(ι)*].
- Ψαρουχώρ(ι)**, το· το παλιότερο όνομα του σημερινού χωριού Αχινός, δες *Αχινού* και *Αχιανού*, [ψάρι, δες *ψαράκ(ι)* + χωριό (<αρχ. χωρίον), επειδή ο Αχινός ήταν χωριό ψαράδων πριν από την αποξήρανση της ομώνυμης λίμνης].
- ψάχνου**· ρ., *έψαχνα, έψαζα, ψάχκα/ψάθκα*, ψάχνω, *ψαχ(ει)ς τ'ς ψύλλ(οι) με στ' άχυρα*, πρμ. 397, πρ. *ψαχτούς, ψαχτίτι*, ουσ. *ψάζ(ι)μου*, [αρχ. ψάνω > ἔψαυσα >...> μσν. ψάχνω].
- ψε**· εψές, δες *ιμές, ιπέ, γι' αυτό δεν ήρτα ψε*, (Ν.Π. γ'. τρ. 2.0).
- ψειριάρκους, -κ(η), -κου**· ψειριασμένος, μτφ. άσαρκος, αδύνατος, *φάι λίγου, σα ψει-ριάρκου γιατί είσι*, δες και *αφίθκους*, [αρχ. φθειρ > μτγν. φθειρα > μσν. ψείρα + -άρκους].
- ψέλιου**, το· ψέλιον, το σίδερο του χαλινού που είναι κάτω από το χείλος του ζώου, για να σφίγγει τα σαγόνια του, [αρχ. ψέλιον(=βραχιόλι, κρίκος)].
- ψέλνου**· ρ., *έψιλνα, έψαλα*, ψάλλω, *κόμα ψελς*; [*ψάλλου*].
- ψεύτκους, -κ(η)/-κια, -κου**· ψεύτικος, πλαστός, εικονικός, αυτός που λέει ψέματα, *ξερς τι ψεύτκου πιδί είνι*; [αρχ. ψεύστης].
- ψευτς**, ο· ψεύτης, μτφ. το καντάρι, η ζυγαριά, [αρχ. ψεύστης > μσν. ψεύτης].
- ψηλέας**, ο· πολύ ψηλός, [αρχ. ὑψηλός > ψηλός].
- ψηλνοί, -λές, -λά**· ψηλοί, δες πρμ. 398, [αρχ. ὑψηλός > ψηλοί].

- ψηλούς**, το· το ύψος, [αρχ. ὑψηλός > ψηλός > ψήλος].
- ψητάς**, ο· αυτός που ψήνει, [αρχ. ἔψω > μσν. ψήνω].
- ψηφούς**, ο· η ψηφος, [αρχ. ψηφος].
- ψίδ(ι)**, το· ψίδι, το επάνω μέρος του παπουτσιού, [αρχ. ἄψιδι > ἀψίδιον].
- ψίκ(ι)**, το· ψίκι, πομπή νυφική, [λατ. obsequium > μσν. ψίκιν].
- ψιλαίνου**· ρ., παρ. και αόρ. *ψίλινα*, γίνομαι λεπτός, ψιλός, κάνω κάτι ψιλό, αλλ. *ξι-ψιλαίνου*, [αρχ. ψιλός(=γυμνός) > μσν. ψιλός με τη σημερινή σημ.].
- ψιλου-**· ψιλο-, ως πρώτο συνθ. δίνει την έννοια του λεπτού/μικρού, [δες *ψιλαίνου*].
- ψιλουλόι**, το· σύνολο από μικρά πράγματα, [*ψιλου-* + *-λόι*].
- ψιλουτραγδώ**· ρ., *ψιλουτραγδούσα*, *-γούδσα*, ψιλουτραγουδώ, σιγοτραγουδώ, λιανοτραγουδώ, *χαμηλουφόρτου*, *ψιλουτραγούδα*, (πρμ. 392), [*ψιλου-* + *τραγδώ*].
- ψιματάρα**, η· μεγάλο ψέμα, [αρχ. ψεῦσμα > μσν. ψέμα].
- ψιματάρς**, **άρου**, **-άρκου**· ο *ψιφτίνας*, ο *ψιματούρς* (Νιγρ.), αλλ. *ψιματάς*, *-τού*, *-άρκου*, [αρχ. ψεύσμα > μσν. ψέμα + *-αρς/-ούρς/κ.* κατ. *-ας*].
- ψιματούρς**, **-ούρου**, **-ούρκου**· ο *ψιφτίνας*, δες και *ψιματάρς*, [*ψιματάρς*].
- ψιματώ**· ρ., *ψιματούσα/ψιμάτζα*, *ψιμάτσα*, λέγω ψέματα σε κάποιον, *μένα μη μι ψιματάς γιατί σι ξέρου*, [αρχ. ψεῦσμα > μσν. ψέμα].
- ψισ(ι)νός**, **-νιά**, **-νό**· εψεσινός, ψεσινός, [αρχ. ὀψὲ > μσν. ὀψεσινός].
- ψιτ**· φωνή για διώξιμο της γάτας, [γχοπ. λέξη].
- ψ(ι')τ**· το κλητ. επιφ. ψιτ, [*ψιτ*].
- ψιφταράς**, **-ρού**, **-ράθκου**· μεγάλος ψεύτης, [αρχ. ψεύστης > μσν. ψεύτης].
- ψιφτιά**, η· {-τιά}, ψευτιά, [αρχ. ψεύστης > μσν. ψευτία > ψευτιά].
- ψιφτίζου**· ρ., *ψέφτζα*, *ψέφτσα*, κάνω κάτι με υλικά κατώτερης ποιότητας, *τα ψέφτσαν όλα*, [*ψιφτιά*].
- ψιφτίνας**, **-να**· αυτός που συνηθίζει να λέει ψέματα, η *ψιφτίνα* χρησ. και για τον άνδρα, *είνι φτος μια ψιφτίνα*, *να σι φλάζ(ει) Θιός*, [*ψιφτιά*].
- ψιφτου-**· ψευτο-, ως πρώτο συνθ. δίνει στο δεύτερο τη σημ. του ψευτικού, του αδύνατου, του ελαφρού, *ψιφτουτρώου*, *ψιφτουκοιμούμι*.
- ψιφτουκοιμούμι**· ρ., για αρ. χρ. δες *κοιμούμι*, κοιμούμαι ελαφρά, *λαγοκοιμούμαι*, [*ψιφτου-* + *κοιμούμι*].
- ψιφτουτρώου**· ρ., για αρχ. χρ. δες *τρώου*, τρώω λίγο, όσο για να γελάσω την πείνα μου, [*ψιφτου-* + *τρώου*].
- ψιφτρίνα**, η· ο *ψιφτίνας*.
- ψίχα**, η· η κ. ψίχα, το εσωτερικό από καρπούζι, πεπόνι κλπ., το μαλακό μέρος κάτω από το νύχι. [αρχ. ψίξ > μσν. ψίχα].
- ψιχαλίζου**· ρ., *ψιχάλτζα/-λτζα*, *-λτσα/-λσα*, *-λίσ(η)κα*, ψιχαλίζω, στο γ' πρόσ. αναφέρεται σε λίγη βροχή, *ψιχάλτσι λίγου κι αυτό ήταν*, ουσ. το *ψιχάλτζμα*, [αρχ. ψίξ (=ελάχιστο μέρος από κάτι) > μτγν. ψιχίον > ψίχαλο > ψιχάλα].
- ψι-ψι**· φωνή για κάλεσμα της γάτας.
- ψουμάκια**, τα· μτφ., οι σπόροι της άγριας *μουλόχας*, [*ψουμί*, από το σχήμα των σπόρων, που είναι διογκωμένοι στο κέντρο].
- ψουμάς**, ο· ψωμάς, ορολογία για τα παιχν. με *κότσια*, δες *κουκκαλάκ(ι)*, [*ψουμί*].
- ψουμί**, το· ψωμί, υποκ. το *ψουμούδ(ι)*, [ψώω(=τρίβω) > αρχ. ψωμὸς (=κομμάτι) > ψωμίον > μτγν. ψωμίν > ψωμί].

ψουμουζήτλας, ο· ζητιάνος που ζητά ψωμί, [ψουμί + ζήτλας].

ψουμουλίμας, ο· νηστικός από ανέχεια, που δεν έχει να φάει, [ψουμί + λίμας].

ψουμώνου· ρ., αόρ. ψώμουσα, ψωμώνω, ωριμάζω, μεστώνω, ειδικά για το σιτάρι σημ. ότι από το χυμώδες σπυρί σχηματίζεται το ώριμο χλωρό σπυρί που πρέπει να στεγνώσει για να θεριστεί, *κόμα δεν ψώμουσαν τα σιάρια*· η λ. χρησ. και μτφ., *ου μπαρμπα-Γιώργης ψώμουσι κι τον καρτιρεί αι Δημήτρης* = ο μπαρμπα-Γιώργος έφθασε στο τέλος και τον περιμένουν τα νεκροταφεία της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου, [ψουμί].

ψουνίζου· ρ., ψούντζα, ψούντσα, ψουνίσ(η)κα, ψωνίζω γενικά, ψουνίζουμι = ψωνίζω κάτι αποκλειστικά για τον εαυτό μου, *ψουνίσκα 'π' του παζάρ(ι)*, [αρχ. ὀψωνέω > μσν. ψουνίζω].

ψούντζμα, το· το ψώνισμα, η ενέργεια του ψουνίζου.

ψουραβιάρς, -ρου, -ρκου· ψωριάρης, περιπ. ο περήφανος, [ψώραβους].

ψουριάρς, -ρου, -ρκου· αυτός που έχει ψώρα και κατά συνέπεια ξύνεται συνεχώς, περιπ. ο περήφανος, [ψώω(=τρίβω) > αρχ. ψώρα > μσν. ψωριάρης].

ψουρου· ψωρο-, ως πρώτο συνθ. μειώνει τη σημ. του δεύτερου, [αρχ. ψώρα].

ψουρουγάτι, το· το ψωριάρικο, το καχεκτικό γατί, μτφ. το αδύνατο, το άσαρκο παιδί, [ψουρου- + γάτα(< ιταλ. gatta)].

ψουρούκια, τα· φαγητό, που στη διαδικασία της προετοιμασίας του σχηματίζονταν με τρίψιμο μικρά κομμάτια ζυμάρι, τα οποία έβραζαν στη συνέχεια με λάδι και νερό. Ήταν το φαγητό των φτωχών και όσων υπέφεραν (ή υποφέρουν και σήμερα) από έλκος στομάχου, [αρχ. ψώω(=τρίβω) > ψωρός **> ψουρούκια].

ψουφάκια, τα· τα μικρά κομμάτια στα οποία κοβόταν η τρίχα του μαλλιού στο νταράκισμα, όταν το νταράκ(ι) δεν ήταν καλό· το ίδιο γινόταν και με το βαμβάκι αν κάποια γυναίκα επιχειρούσε να το νταρακιάσ(ει), [αρχ. ψοφῶ, επειδή αχρηστεύονταν η τρίχα, ήταν σαν να πεθαίνει, να ψοφά].

ψουφάου· ρ., ψουφούσα, ψόφσα, ψοφῶ, μτφ. κουράζομαι πολύ, *ψόφσα σ' {ζ} δλεια*, [αρχ. ψοφῶ(= κροτώ) > μσν. ψοφῶ (με τη σημερινή σημ.)].

ψυλλουπόντικας, ο· ο ψύλλος και ο ποντικός, *όξου ψυλλουπόντικας*, (δημ. τρ. 14), [αρχ. ψύλλα > μτγν. ψύλλος + αρχ. ποντικός].

ψυλλουσκουτώντς, ο· σχολαστικός, μτφ. χαρακτηρισμός του ανθρώπου που πνίγεται στις λεπτομέρειες, [αρχ. ψύλλα > μτγν. ψύλλος + σκουτώνου].

ψ(υ)χή, η· ψυχή, *ψ(υ)χή μ' ξέρ(ει) τι τραβῶ μ(ι) τιαυτόν τον αχαϊριφτου*, δεσ πρμ. φρ. 59, 122 και 198, υποκ. η *ψ(υ)χούδα*, [ψύχω(=φυσώ) > αρχ. ψυχή].

ψυχ(ι)κό, το· ψυχικό, ελεημοσύνη, [αρχ. ψυχιόν].

ψυχουχάρτι, το· το χαρτί στο οποίο γράφονται τα ονόματα όσων μνημονεύει ο παπάς σε διάφορες θρησκευτικές τελετές, [αρχ. ψυχή + χαρτί (δεσ *χαρτάκια*)].

ψώραβους, -β(η), -βου· ψωριάρης, [αρχ. ψώρα + -αβους].